

FORUM THEOLOGICUM SARDICENSE

prius

БОГОСЛОВСКА МИСЪЛ

2/2013

annus XVIII

*Издание на Богословския факултет
Софийския университет „Св. Климент Охридски“*

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Главни редактори:

доц. д-р Павел Павлов и доц. д-р Свет. Риболов

Членове:

*о. проф. д-р Порфириос (Джеорджи), проф. д-р Мария Йовчева, проф.
д-р Георгиос Панагопулос, доц. д-р Йон Мариан Кройтору,
гл. ас. д-р Иво Янев, Венцислав Каравълчев*

COLLEGIUM EDITORUM

Pavel Pavloff & Svet. Riboloff

*Maria Yovtcheva, p. Porphyrios (Georgi), Georgios Panagouloulos, Ion
Marian Croitoru, Ivo Yanev, Ventsislav Karavaltshev*

© Богословски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“

© Университетско издателство „Св. Климент Охридски“

ISSN 1310-7909

СЪДЪРЖАНИЕ

<i>Предговор</i>	5
<i>Пламен С. Цветков, Държава и Църква при комунизма, националсоциализма и фашизма (някои аспекта на проблема)</i>	7
<i>Архим. Евфросин (Билаш), Одеская контрреволюционна църковна организация 1931 года. Мученици и исповедници</i>	21
<i>Венцислав Каравълчев, Динамика на комунистическите репресии над Църквата в България след Деветосептемврийския преврат</i>	63
<i>Венцислав Каравълчев, Съветските паралели в политиката на българската държава към Църквата в първите години на комунистическата власт</i>	75
<i>Ана-Мария Кръстева, Радио Ватикана: От „Софийското дело – предумишлено убийство“ до Благовестието</i>	93
<i>Дилян Николчев, За началото на оперативната ДС разработка на екзарх Стефан през 40-те години на миналия век – факти и хипотези</i>	109
<i>Живко Лефтеров, Неосъществените планове за разрушаване на църквата „Св. Неделя“ и джамията „Баня Баши“ при строежа на софийското ларго през 50-те години на ХХ век</i>	121
<i>Сергей Иванов, Вторият Рим през очите на Третия. Еволюцията на образа на Византия в руското обществено съзнание</i>	141
<i>Олег-Сандро Панфилов, Руско-съветското религиозно митотворство</i>	155
<i>Момчил Методиев, От „опростяване на понятията“ към „политическа религия“</i>	161
<i>Виктор Костов, Християнство и национална сигурност</i>	179
<i>Архим. Григорий (Папатомаc), Нашата постцърковна епоха</i>	205
<i>о. проф. Р. Поптодоров: Върху монографичния труд на Д. Николчев, „Екзарх Стефан под грижитне на ДС“, С. Военно изд. 2015, 463 с.</i>	231

CONTENTS

Preface	5
Plamen S. Tzvetkov, <i>State and Church Relations under Communism, National Socialism and Fascism: Some Aspects of the Problem</i>	7
Archimandrite Euphrosyne (Bilash), <i>Odessa Ecclesiastical Counter-Revolutionary Organization of 1931: Martyrs and Confessors</i>	21
Ventsislav Karavaltchev, <i>Dynamics of the Communist Repressions against the Church after the Coup of September 9th 1944</i>	63
Ventsislav Karavaltchev, <i>Soviet Paralels in the Politics of Bulgarian State against the Church in the First Years of the Communist Dictature</i>	75
Anna-Maria Krasteva, <i>Vatican Radio: From “The Sofia Case of Murder” to the Good News</i>	93
Dilyan Nikoltshev, <i>Beginning of the State Security Operations against Exarch Stefan during the 40^s of the 20th Century</i>	109
Zhivko Lefterov, <i>The Construction of the Sofia Largo in the 50^s of the 20th Century and the Aborted Plans to Destroy the St Nedelia Church and the Banya Bashi Mosque</i>	121
Sergey Ivanov, <i>Second Rome through the Eyes of the Third One. The Evolution of the Image of Byzantium in the Russian Social Consciousness</i>	141
Oleg-Sandro Pamfilov, <i>Russian-Soviet Religious Myth Production</i>	155
Momchil Metodiev, <i>Simplification of the Communist Past as the Source of the “Political Religion”</i>	161
Viktor Kostov, <i>Christianity and National Security</i>	179
Archim. Grigorios D. Papatomas, <i>In the Age of the Post-Ecclesiality (The Emergence of Post-Ecclesiological Modernity)</i>	205
Book Review: Fr. Radko Poptodorov, <i>Dilyan Nikolchev: Exarch Stephan under the “care” of the Communist Security Services, Sofia: Military Publishing House 2016, 463 pp.</i>	231

ПРЕДГОВОР

*Съдете, дали е справедливо пред Бога –
вас да слушаме повече, нежели Бога;
защото ние не можем да не говорим за това,
що сме видели и чули.*
(Деян. ап. 4:19-20)

Живеем във време, в което все още ясно личат белезите от близкото комунистическо минало както по снагата на обществото ни, така и по видимото, човешкото тяло на Църквата ни. Като вярващи православни християни ние знаем, че „портите адови няма да ѝ надделеят“ (Мат. 16:18), но знаем и че са необходими вяра, усилие и подвиг, за да ни даде Господ да преодолеем кризата, която е зейнала като пропаст и която, за съжаление, отделя съвременните поколения в България от автентичната духовна традиция на предците ни. Тези от нас, които живеят в Църквата отпреди демократичните промени, недоумяваме – как е възможно всичко това? Много от съвременните неофити пък, както често се случва в историята, са ентузиазирани и съзират в Църквата нова възможност за идеологизирано осъществяване.

Този брой на списание „Богословска мисъл“ (*Forum Theologicum Sardicense*) е съставен от текстове, които тематично засягат преди всичко въпроси за отношението на тоталитарната власт към християнството. Двадесетият век е белязан от различни режими в Европа, които в по-малка или по-голяма степен преследват религията и преди всичко християнската религия, като създаваща идентичността и облика на нашия континент. В новата българска история особено драматично се оказва противопоставянето между комунизъм и християнство. Тоталният натиск на авторитарната власт започва с репресии и ликвидиране на редица духовници и миряни и продължава със замяна преди всичко на йерархията, но и на преподавателите в духовните училища на Църквата, с удобни, лоялни или компрометирани хора, които да изпълняват програмата на БКП за пълно унищожение на религията и вярата сред българския народ.

В пряка връзка с темата за състоянието на християнството през комунистическия период е и въпросът за мястото на тайните служби и конкретно на Държавна сигурност в живота на Църквата, въпрос, който в продължение на последните двадесет и пет години не намери своето окончателно

решение. Същата констатация можем да отнесем и към висшите училища в България. Причините могат да се търсят в много посоки, но фактът е един – Богословският факултет при Софийския университет „Св. Климент Охридски“ пръв се нае да разчисти авгиевите обори на атеистичния режим, натрупани в образователните институции на Църквата и в образователната ни система като цяло. Чувството за справедливост е накърнено, когато съзираме сред кариерно най-реализираните хора в академичните и в църковните среди преди всичко агенти и секретни сътрудници на ДС.

Тази проблематика не е нова за нас. На нея беше посветен специален брой на списанието за 2011 г. – „Плененото богословие“: Православната ни църква, Духовната академия и Държавна сигурност“ (кн. 3-4/2011). В настоящия брой осветляването на темата е разширено с нови гледни точки и нови автори. Политика на редакторите е да се привличат и чуждестранни автори по разглежданите теми. Тук са включени подобни текстове, отнасящи се и до други страни от социалистическия блок – Грузия, Украйна, Русия и Гърция.

Също така, както може ясно да се види в публикуваните в този брой на нашата периодика статии, диалогът с останалите християни в страната не е поставен на основата на отхвърлянето *a priori*, а е извикан от необходимостта за преосмислянето на ролята на християните в обществения ни живот, като благотворен елемент в общественото ни развитие към активно гражданско общество. В това отношение, разбира се, както и в древното християнство, личният пример е първенстващ. Неслучайно колегията на Богословския факултет от началото на 90-те години на ХХ в. до ден-дневен заема винаги неизменно активна позиция по актуални обществени въпроси и отстоява без колебание принципите на истината, морала, правдата и свободата на съвестта.

Освен това съвременното академично богословие в България постепенно излиза решително от тесните рамки на националистическата концепция за Църквата, появила се сред православните християни на Балканите през ХІХ в. като резултат от закъснялото национално формиране. Несъмнено този факт отразява посоката на вътрешно движение в целия църковен живот у нас, защото богословието в историята на християнството е неизменен израз на църковния живот като мистичен опит. В този контекст богословското свидетелство в България постепенно се завръща на автентичните си основи и решително започва да търси универсалистичните (вселенските) измерения на православието и на християнството като цяло, отърсвайки се от дълготрайни влияния и натиска на автоцензурата.

БОГОСЛОВСКА МИСЪЛ
Forum Theologicum Sardicense

2/2013

Адрес на редакцията:
София 1000, пл. „Св. Неделя“ 19
Тел. +359/2/989 01 15; e-mail: bogoslovskamissal@gmail.com
<http://bogoslovskamissal.wix.com/sofia-univeristy>
www.press-su.com